

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Architektura v českých zemích 1. poloviny 20. století – 1. část

Mgr. Eva Mužná

**Výukový materiál zpracován v rámci projektu
EU peníze školám**

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.
Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro
vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
(NÚV).

Registrační číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0229
Šablona:	III/2
Č. materiálu:	VY_32_INOVACE_207
Datum vytvoření:	10. 8. 2013
Ročník:	4.
Předmět:	Dějepis a dějiny kultury
Vzdělávací oblast:	Společenskovědní
Anotace:	Žákyně a žáci se seznámí s významnými architekty působícími v českých zemích v 1. polovině 20. století a jejich zásadními díly

Československá architektura 1. pol. 20. stol.

Jan Kotěra

- ❖ 18. prosince 1871 Brno – 17. dubna 1923 Praha
- ❖ český architekt, urbanista, teoretik architektury, návrhář nábytku a malíř
- ❖ syn Antonína Kotěry - učitel kreslení a jeho ženy Marie – matka byla Němka
- ❖ vychováván byl v německých školách nejprve v Ústí nad Labem a potom na státní průmyslové škole - Odborné škole stavitelské v Plzni
- ❖ po maturitě v roce 1890 přišel do Prahy, kde absolvoval praxi v projekční kanceláři inženýra Freyna
- ❖ inženýr Freyna objevil jeho talent a stal se mecenášem jeho dalšího studia na vídeňské Akademii výtvarných umění
- ❖ ve Vídni se mladý Kotěra seznámil s budoucími významnými architekty Josipem Plečnikem, Josefem Hoffmannem a Adolfem Loosem
- ❖ roku 1897 získal prestižní Římskou cenu spojenou se stipendijním pobytem v Pallazo Venezia v Římě
- ❖ pobyt spojený s cestami po celé Itálii, který Kotěra uskutečnil od února do června 1898, završil jeho studijní léta
- ❖ po návratu z Itálie nastoupil na pražskou Uměleckoprůmyslovou školu – jeho nejvýznamnějším žákem byl Josef Gočár
- ❖ roku 1899 se oženil s Bertou Trávníkovou, manželé si zařídili byt v Praze
- ❖ roku 1910 byl jmenován profesorem nově vytvořené speciální školy architektury na Akademii výtvarných umění v Praze
- ❖ Jan Kotěra působil ve spolku výtvarných umělců Mánes a jako redaktor časopisu Volné směry
- ❖ organizoval množství výstav, byl významným pedagogem, uskutečnil množství studijních a pracovních cest do Paříže, Holandska, Belgie, Německa

Vídeňské období

Během studia ve Vídni ho profesor Otto Wagner varoval před klasicismem a jeho vlivy, nebránil mu ale inspirovat se starým uměním. Z metropole na Dunaji si Kotěra odnesl obdiv k secesi, přesněji k její francouzsko-belgické variantě nazvané Art Nouveau.

Velká zakázka

První skutečně velkou zakázkou byla stavba okresního domu pro město Hradec Králové na sklonku roku 1902. Hradecký primátor František Ulrich, který úkol zadal, podporoval moderní výtvarné směry. Už v roce 1896 přivedl do Hradce žáky profesora Wagnera a svěřil jim několik projektů. Kotěra vytvořil i veškeré vnitřní zařízení kavárny a restaurace.

Národní dům v Prostějově

Další velmi významnou stavbou je Národní dům v Prostějově, který patří k největším stavbám své doby. Zde měl Kotěra nelehký úkol. Místa měl pro stavbu sice dost, ale bylo nutno skloubit různé funkce stavby: víceúčelový sál, salóny, restaurace a kavárny. Proto zvolil dvoukřídlý objekt ve tvaru L s jasně oddělenými provozy. Mimořádnou péčí věnoval Kotěra interiérům s bohatou dekorací.

Návrat do Hradce Králové

Svůj osobitý styl, již opouštějící secesní inspiraci, ukázal při realizaci městského muzea v Hradci Králové z let 1909-13.

První varianta vznikla už roku 1907, ta však stále nesla dost dekorativních prvků. Zadavateli se nezdálo, že pro uskutečnění tak náročného a zdobného projektu disponuje dostatkem peněz. Proto se několik měsíců jednalo o uskromnění návrhu. Novou variantu návrhu dokončil Kotěra v ateliéru v říjnu 1908 pod vedením Josefa Gočára. Stavět se však začalo na jaře 1909 podle další varianty. Muzejní sály a čítárna byly veřejnosti zpřístupněny až v říjnu 1913.

Práce pro univerzitu

Strohý styl muzea v Hradci Králové se vepsal i do dalších Kotěrových prací. Jednou takovou byla např. studie Právnické a Teologické fakulty České univerzity Karlo-Ferdinandovy v Praze. Tento projekt ho zaměstnával od roku 1907 až do konce života. Druhý návrh této budovy z roku 1909 vyznívá jako dvojče hradeckého muzea.

obr. č. 1 Muzeum východních Čech v Hradci Králové

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.
Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).

obr. č. 2 Právnická fakulta v Praze

obr. č. 3 Národní dům v Prostějově

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.
Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).

Josef Gočár

- ❖ 13. března 1880, Semín u Přelouče ve východních Čechách – 10. září 1945, Jičín
- ❖ své projekty realizoval především v duchu kubismu a funkcionalismu
- ❖ významně se podílel na urbanistických koncepcích některých měst, zejména Hradce Králové
- ❖ otec byl pivovarský sládek
- ❖ v jedenácti letech se s rodinou přestěhoval do Lázní Bohdaneč
- ❖ studoval na nižší reálce v Pardubicích; v roce 1902 pak na Umělecko-průmyslové škole v Praze, nejprve mimořádně v ateliéru Jana Kotěry a později jako řádný žák jeho speciální školy
- ❖ po dokončení studia pracoval v ateliéru Jana Kotěry – roku 1908 se osamostatnil
- ❖ v letech 1909–1910 realizoval první větší projekty – např. obchodní dům Wenke v Jaroměři
- ❖ v letech 1911 – 1912 letech vytvořil jedno z nejvýznamnějších děl své kubistické epochy: Dům U Černé Matky Boží v Praze
- ❖ před 1. světovou válkou realizoval ještě Lázeňský dům-Gočárův pavilon v Lázních Bohdaneč
- ❖ v období 1916 –1919 sloužil v armádě
- ❖ počátkem 20. let 20. stol. se začíná zabývat komplexními úpravami v Hradci Králové, které probíhaly až do 2. poloviny 30. let
- ❖ na konci 20. let 20. století přechází do období konstruktivismu

Hradec Králové – salon republiky

Na počátku 20. let 20. stol. začal Gočár intenzivně pracovat v Hradci Králové. Postupně zpracoval územní plán města, vytvořil regulační plán nábřeží, výstavbu v Labské kotlině, školní bloky (Gymnázium J. K. Tyla), střed města (dnešní Ulrichovo náměstí). Plány výstavby zahrnovaly rovněž systém vnějšího dopravního okruhu s radiálami směřujícími do centra města, mezi nimiž se střídají obytné čtvrti s plochami zeleně.

Kubismus

krychle - latinsky cubus

Kubismus jako avantgardní umělecký směr vznikl v roce 1906 v experimentech v ateliérech Pabla Picassa a Georgea Braquea, kteří jsou považováni za jeho průkopníky. Kubismus s sebou přinesl zcela nové pojetí malířství i sochařství, inspiroval i architekturu a užité umění. Ve svých počátcích byl inspirován africkým, mikronéským i indiánským uměním. Prvním obrazem kubismu byly Avignonské slečny, který Picasso namaloval v roce 1907. Název kubismus byl poprvé použit francouzským kritikem Louisem Vauxcellem v roce 1908, když popsal jeden z Braqueových obrazů jako plný malých bizarních kostiček. Kubismus zdůrazňoval ploché dvojrozměrné tvary, odmítal tradiční techniky perspektivy či šerosvitu, nezachycoval světlo ani hloubku. V žádném případě nebyl zobrazením přírody nebo okolního světa, místo toho zobrazoval zcela novou umělou realitu, která ukazovala předměty, jejichž hrany byly viděny najednou a v několika pohledech.

Na akademické půdě

V roce 1924, po Kotěrově smrti, byl jmenován profesorem na Akademii výtvarných umění v Praze, v roce 1928 byl zvolen rektorem této školy.

Kubistický skvost

Dům U Černé Matky Boží je vrcholné dílo české kubistické architektury. Vystavěn byl v letech 1911–1912 podle návrhu českého architekta Josefa Gočára.

Dům se nachází na Starém Městě mezi Celetnou ulicí a Ovocným trhem. Název pochází od barokní sošky, která je umístěna na jeho nároží. Dnes je v něm umístěno muzeum českého kubismu Národní galerie v Praze.

V suterénu byla původně vinárna, v prvním patře kavárna Grand Café Orient a ve druhém obchody s textilem. Třetí patro bylo určeno pro kanceláře a čtvrté pro byty. Kubisticky byl zařízen i interiér včetně nábytku a ostatních detailů.

V roce 2005 byla Kavárna Grand Café Orient znovu zprovozněna a je jedinou a unikátní kubistickou kavárnou na světě.

V roce 2010 byl dům zařazen na seznam národních kulturních památek.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).

obr. č. 4 Kostel sv. Václava v Praze Vršovicích

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.
Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).

obr. č. 5 Gymnázium J. K. Tyla v Hradci Králové

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.
Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).

obr. č. 6 Dům U Černé Matky boží

obr. č. 7 Detail domu U Černé Matky boží

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.
Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).

obr. č. 8 Muzeum v Jaroměři – bývalý obchodní dům Wenke

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.
Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).

Použité zdroje

obr. č. 1:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hradec_Kr%C3%A1lov%C3%A9_-_pr%C5%AF%C4%8Del%C3%AD_Muzea_V%C3%BDchodn%C3%ADch_%C4%8Cech.jpg. [online]. [cit. 2013-08-10].

obr. č. 2: http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pr%C3%A1vnick%C3%A1_fakulta_UK.jpg. [online]. [cit. 2013-08-10].

obr. č. 3

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Divadlo_%28Prost%C4%9Bjov_czech_republic%29.jpg. [online]. [cit. 2013-08-10].

obr. č. 4

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Svaty_Vaclav_Vrsovice.jpg. [online]. [cit. 2013-08-10].

obr. č. 5

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Svaty_Vaclav_Vrsovice.jpg. [online]. [cit. 2013-09-01]. [online]. [cit. 2013-08-10].

obr. č. 6

http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:House_of_the_Black_Madonna. [online]. [cit. 2013-08-10].

obr. č. 7

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Praha,_Star%C3%A9_M%C4%9Bsto_-_U_%C4%8Cern%C3%A9_matky_bo%C5%BE%C3%AD_173.jpg. [online]. [cit. 2013-08-10].

obr. č. 8

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Muzeumm%C4%9Bstsk%C3%A9_%28Wenke%C5%AFv_d%C5%AFm%29.jpg. [online]. [cit. 2013-08-10].

TOMEŠ J. A KOL. Český biografický slovník XX. století. 1. vyd. Praha: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-248-1.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Eva Mužná.

Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785. Provozuje Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV).